

MODERSMÅLET I, PROVET I TEXTKOMPETENS 12.9.2014 BESKRIVNING AV GODA SVAR

De beskrivningar av svarens innehåll och poängsättningar som ges här är inte bindande för studentexamensnämndens bedömning. Censorerna beslutar om de kriterier som används i den slutgiltiga bedömningen.

Beskrivningen av svaren i textkompetensprovet gäller endast innehållet i ett gott svar. Övrigt som bör beaktas vid bedömningen har beskrivits i de bedömningskriterier som ingår i studentexamensnämndens föreskrifter för provet i modersmålet.

www.ylioppilastutkinto.fi/images/sivuston_tiedostot/Ohjeet/Koekohtaiset/sv_foreskrifter_modersmalet.pdf

Uppgift 1

I utdraget skildras en scen där fyra unga män förbereder sig för att festa i Stockholms nattliv. Skildringen är uppbyggd ur en utomstående berättares synvinkel. Hela romanutdraget fungerar som en beskrivning av personernas livsstil och värderingar.

Beskrivningen i romanutdraget är detaljerad och koncentrerar sig både på personernas yttre förehavanden och tankar och värderingar. Det sägs bl.a.: *De var killar med klass. Snygga killar. Alltid lika välklädda killar.* Om huvudpersonernas livsstil kan man bl.a. dra följande slutsatser:

- de har för vana att festa hårt med alkohol och droger
- de tänker ofta på kvinnor, pengar och utseende
- de är märkesmedvetna och snobbiga
- deras livsstil förutsätter förmögenhet.

Ett gott svar är inte enbart en beskrivning av personernas livsstil, utan omfattar också reflektioner kring personernas värderingar. I romanutdraget kommer värderingarna till uttryck både explicit och implicit: berättaren lyfter fram värderingarna genom att rapportera om personernas åsikter och strävanden. Värderingarna framgår även genom det personerna gör, var de rör sig (miljön), vad de diskuterar, hur de betar sig, vem de beundrar och vem de föraktar (*sossar, kommunister, kreti och pleti, turre*).

Mot bakgrund av romanutdraget kan man också dra mer omfattande samhällsliga slutsatser. Det är t.ex. befogat att konstatera att personerna är:

- självcentrerade materialister
- hedonistiskt inriktade
- politiskt högerorienterade
- tävlingsinriktade snobbar.

Berättarens inställning till personernas livsstil och värderingar är dels sympatiserande och dels ironisk. Hela utdraget kan också läsas som en kritik av en livsstil och dess värderingar.

1–2 poäng:

Examinanden gör enskilda konkreta observationer huvudsakligen om personernas livsstil.

3–4 poäng:

Examinanden kan identifiera detaljer i texten och koppla dem till värderingar.

5–6 poäng:

Examinanden drar slutsatser om personernas värderingar och reflekterar över textens samhälleliga dimensioner.

Uppgift 2

I romanutdraget har Jens Lapidus använt sig av stilskapande medel som syns i språket och i de berättartekniska lösningarna. I ett gott svar gör examinanden iakttagelser om såväl språket som berättartekniken.

Språkliga drag som påverkar stilen är bl.a.:

- talspråkigheten (bl.a. slang, subkulturell jargong)
- lånorden (bl.a. anglicismer, varumärken)
- meningsbyggnaden (bl.a. växlingen mellan korta och långa meningar, meningar utan predikat)
- rikligt bruk av egennamn (s.k. namedropping).

Stilen påverkas bl.a. av följande berättartekniska drag:

- Beskrivningen av miljön, personerna och handlingen följer deckargenrens stilkonventioner (maffig lägenhet, storstad, kväll, förbjudna medel).
- Rytmen i berättandet uppstår genom växelverkan mellan berättarens röst och dialogen, samt växlingarna i meningsbyggnaden.
- Intensiteten i utdraget grundar sig på en stilmedvetenhet där författaren imiterar en filmartad replikföring (både berättarens och personernas tal påminner om deckargenrens "hårdkokta" stil).

I ett gott svar bildar iakttagelserna en helhet där examinanden belyser stämningar och nyanser, syften och effekter. Ett gott svar förutsätter inte kännedom om de enskilda varumärkena.

1–2 poäng:

Examinanden gör enstaka konkreta iakttagelser om stildragen i utdraget.

3–4 poäng:

Examinanden gör förutom språkliga iakttagelser även iakttagelser om berättaren eller berättartekniken.

5–6 poäng:

Stilen karaktäriseras i sin helhet, t.ex. genom att examinanden lyfter fram den stilistiska särarten eller relaterar sin analys till deckargenren eller filmens medel.

Uppgift 3

Ett gott svar utgår från att examinanden förmår urskilja den berättelse som Nordeas marknadsföringstext är uppbyggd kring. Berättelseformen framgår bl.a. genom ett handlingsförlopp med inledning, dramatiska vändningar, repliker, några huvudaktörer och ett lyckligt slut. Berättelsens olika moment är betydelsebärande.

Det finns två huvudaktörer i berättelsen: Elisabeth Siljehult (kunden) och Albin Gustafsson (banken/Nordea). Nordeas roll beskrivs genomgående i ytterst positiva ordalag. Bilden av kunden är också positiv. Elisabeth Siljehult är rättrådig och handlingskraftig – ett slags idealkund.

Elisabeth Siljehult blir arbetslös efter ett misslyckat yrkesval och hamnar i stora ekonomiska trångmål. Då läget är som värst kontaktar hon bankmannen Albin Gustafsson på Nordea. Bankmannens replik *klart jag hjälper dig, du kommer att få ett jobb snart igen* åskådliggör Nordeas centrala roll som sagans "räddare i nöden".

Huvudsyftena med berättelsen är dels att sälja Nordeas banklån och tjänster och dels att skapa positiva föreställningar om Nordea som en mänsklig, omtänksam och pålitlig bank. Berättelseformen fungerar som ett sätt att både dölja och effektivera reklambudskapet. Samtidigt förankras banken i människornas konkreta vardag. Nordea visar sig inte bara kunna lösa människors problem, utan skapa mirakel. De mirakulösa vändningarna visar att berättelsen är uppbyggd som en saga. Den journalistiska stilen förstärker sagans trovärdighet.

1–2 poäng:

Examinanden förmår urskilja berättelsen i texten.

3–4 poäng:

Examinanden uppfattar samband mellan berättelsens detaljer och dess syften.

5–6 poäng:

Examinanden analyserar berättelsens uppbyggnad och gör iakttagelser om berättelseformens särdrag. Examinanden diskuterar varför berättelseformen tilltalar människor och fungerar som ett medel för marknadsföringen.

Uppgift 4

I ett gott svar analyseras texternas genretypiska drag ur t.ex. någon av följande synvinklar: syfte, innehåll, språk, layout.

Syfte: Deturs annons innehåller ett konkret kommersiellt budskap: att sälja resor till barnfamiljer. Priset på resan indikerar att det inte är fråga om en lyxsemester. Målgruppen är barnfamiljer eftersom annonsens ena bild visar två barn och en man som plaskar i vattnet. Annonsen uppmanar läsaren att kontakta resebyrå eftersom telefonnumret framhävs med stora siffror. Resetipset med kändisen Felix Herngren är inte en annons för en explicit produkt eller tjänst: dess syfte är av allt att döma att marknadsföra Bodrum i Turkiet som turistdestination samt resebyrå Grekturken Travel. Texten är svår att genrebestämma eftersom resetipset inte är en utpräglad annons utan en subtil marknadsföringstext. I sin krönika vill Arne König informera om bristen på yttrandefrihet i Turkiet.

Innehåll: Deturs annons beskriver produkten (resan), dess pris och ger kontaktuppgifter till säljaren. Annonsen säljer produkten med kombinationen sol, bad, kultur och matlagning – sinnliga njutningar. Resetipset citerar Herngren som bl.a. berättar om sitt hus i Bodrum och sin opretentiösa vistelse där. Han rekommenderar området som semesterdestination, *näst-an i Europa men ändå inte*. Sidan ger ett exklusivt intryck trots att Herngren betonar sin vanlighet (*svennebanan*). Genremässigt påminner resetipset om en puff, presentationstext eller annons, där t.ex. priset och kontaktuppgifterna utelämnats. Till skillnad från annonsen och resetipset är Arne Königs kolumn kritisk och sakligt hållen i sin beskrivning av rättegångar mot journalister.

Språk: Språket i Deturs annons är typiskt annonsspråk – det är riktat till en potentiell kund. I resetipset finns ett citat av Herngren och en kort presentation av honom och hans exklusiva resebyrå. Språket är informellt och vardagligt. I Königs krönika finns inte tillspetsningar och vinklingar som ibland förekommer i genren. Genretypiska är berättarjagets synlighet och närvaro i texten, engagemang samt personliga reflexioner. Rubriken *Jag bokar nästa resa till Istanbul* fungerar parodiskt eftersom den kunde vara hämtad från en reseannons.

Layout: De genretypiska dragen i researrangören Deturs annons framgår av språkliga och visuella medel – grafiska markeringar, bilder och färg. Layouten i annonsen är enkel. Resetipset påminner om en annons med sin anslående bild av en sandstrand och ett soldäck i vattnet. Under bilden finns lite text, en kartskiss, samt en bild av Felix Herngren. Arne Königs text är en sakligt utformad krönika med rubrik i jag-form, brödtext utan mellanrubriker samt skribentens namn och titel undertill.

1–2 poäng:

Examinanden analyserar de tre texternas genretypiska drag utgående från enstaka iakttagelser om layout, innehåll, språk eller syfte.

3–4 poäng:

Examinanden kan behandla genrernas olikheter utgående från fler än en synvinkel.

5–6 poäng:

I sitt svar bygger examinandena upp en helhetsbild av de olika genretypiska dragen i de tre texterna.

Uppgift 5

I ett gott svar konstaterar examinanden att texterna å ena sidan målar upp en bild av ett lyckoland där man njuter av värmen, vattnet och maten och å andra sidan ger en ytterst negativ bild av samma land. Ett gott svar förutsätter inte direkta jämförelser mellan texterna, men helhetsbilden får gärna vara uppbyggd kring spänningar mellan t.ex. en officiell och inofficiell eller kommersiell och politisk sida av landet.

Annonsen ur resetidskriften *Res* innehåller två bilder: den ena visar mat och den andra en strandbild där en man (pappa?) leker med två barn på en strand. Annonsen målar upp bilden av ett land där man får god exotisk mat, njutning, skratt och lycka – ett slags paradiset.

Felix Herngrens resetips har ett liknande syfte även om det inte är en renodlad annons. Även denna text säljer Turkiet med hjälp av ord och bild och genom att skapa en bild av landet som en varm och solig plats, helt och hållet med fokus på njutning. Det att kändisen Felix Herngren rekommenderar Turkiet, har som syfte att påverka läsarens positiva föreställningar. I resetipset betonas å ena sidan resemålets vanlighet (lämpligt för "svennebananer") och exklusivitet (Herngrens egen resebyrå).

Arne Königs krönika *Jag bokar nästa resa till Istanbul* fungerar närmast som en motsats till de två övriga texterna. I den framställs en bild av Turkiet som ett land där yttrandefriheten är begränsad och journalister förföljda. Turkiet sägs vara *det land som fängslar flest journalister i världen*. Problematiken behandlas ur en utomstående västerländsk synvinkel.

1–2 poäng:

Examinanden gör lösryckta iakttagelser om de tre texterna. Greppet är huvudsakligen refererande.

3–4 poäng:

Examinanden klassificerar sina iakttagelser och identifierar drag som skiljer åt och förenar de tre texterna.

5–6 poäng:

Examinanden kan urskilja kontraster, spänningar och motstridigheter i bilden av Turkiet.